

Åre kommun

Rektor vid Åre gymnasium

Beslut för gymnasieskola

efter tillsyn av Åre Skidgymnasium vid
Åre gymnasium i Åre kommun

Tillsyn av Åre skidgymnasium vid Åre gymnasium i Åre kommun

Bakgrund

Skolinspektionen har genomfört en tillsyn av Skidgymnasiet vid Åre gymnasieskola i Åre kommun. Skolan besöktes av Skolinspektionen den 26 mars 2013.

Skolinspektionens utredning syftar till att kontrollera om Åre kommun som är huvudman för Skidgymnasiet vid Åre gymnasieskola har ett arbete som säkerställer att eleverna har en trygg skolmiljö. Granskningen omfattar skolans mål- inriktade arbete för att förhindra kränkande behandling. I detta ingår bland annat huvudmannens åtgärder för att förebygga och förhindra att elever utsätts för kränkande behandling samt att huvudmannen ska se till att det varje år upprättas en plan mot kränkande behandling.

Skolinspektionens granskning avser inte att ge en heltäckande bild av tillståndet i skolväsendet utan i vilken utsträckning huvudmannen, vid det aktuella granskningstillfället, avviker från de krav och förväntningar som uttrycks i skollag, läroplaner och övriga författningar som rör skolväsendet, inom de granskade områdena. Beskrivningarna och bedömningarna i beslutet grundas på de dokument som huvudman och skola lämnat samt på de iakttagelser och intervjuer som genomförts vid besök i verksamheten. Vid tillsynen intervjuades skolans rektor samt den av skolans biträdande rektorer som är chef för Skidgymnasiets personal, kommunens skolchef, representanter från elevhälsan, ett urval av tränarna vid Skidgymnasiet och lärare vid Åre gymnasieskola samt elever från Skidgymnasiet. Besöket avslutades med en muntlig återkoppling av inspektörerna till skolans rektor och biträdande rektor.

Inom de områden där Skolinspektionen bedömt att det finns brister har huvudman och rektor ett ansvar för att åtgärder vidtas. Med anledning av tillsynen ska huvudmannen till Skolinspektionen redovisa vilka åtgärder som har vidtagits i verksamheterna inom den tid och i den ordning som anges i beslutet.

Fakta om skolan

Åre gymnasieskola är Åre kommuns enda gymnasieskola, förlagd till centralorten Järpen. Skolan hade vid tillsynsbesöket ungefär 370 elever i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan och erbjuder tre högskoleförberedande program, tre yrkesförberedande program samt introduktionsprogrammen.

Vid Åre Skidgymnasium som är en del av Åre gymnasieskola bedrivs nationellt godkända idrottsutbildningar (NIU) samt idrottsgymnasium med riksintag (RIG). Utbildningarna har tydlig elitidrottskaraktär. Skolan erbjuder fyra olika discipliner: alpint, freestyle, längdskidåkning och skicross. Skidgymnasiet hade vid tillsynstillfället cirka 100 elever fördelade enligt följande; 50 elever inom alpint (inklusive någon enstaka elev som utövar skicross), 25 elever inom längdskidåkning och 25 elever inom freestyle. Eleverna vid Skidgymnasiet deltar i undervisning på förmiddagarna inom något av skolans nationella program och samläser då med övriga elever på Åre gymnasieskola. På eftermiddagarna deltar de i undervisning i specialidrott, idrott och hälsa och övrig träning under ledning av tränare anställda av skolan. En del av undervisningen för eleverna inom de alpina grenarna är förlagd till Åre. Eftersom eleverna lägger ner mycket tid på träning, resor och läger är utbildningarna vid Skidgymnasiet förlagda över fyra läsår för att de ska ges möjlighet att kombinera elitidrott och gymnasiestudier.

De allra flesta av Skidgymnasiets elever kommer från andra delar av Sverige. Skolan erbjuder därför alla elever i årskurs ett att bo på elevhem med hel-pension. Elevhemmet, där eleverna från Skidgymnasiet bor, ligger i närheten av skolan. Elevhemmet är bemannat med personal från 06:00 på morgonen till midnatt. Tränare har också sina arbetsrum och sitt personalrum där. Där finns också tillgång till träningslokaler och omklädningsrum för eleverna. Vidare har eleverna vid Skidgymnasiet tillgång till sjukgymnast två dagar i veckan.

Åre gymnasieskola leds av en rektor med två underställa studierektorer. En av studierektorerna är chef för Skidgymnasiets personal samt ansvarar för kontakterna med Svenska skidförbundet och Riksidrottsförbundet.

Varje elev på Skidgymnasiet har en mentor inom det program de läser samt en mentor/kontaktperson inom sin disciplin på Skidgymnasiet. Tränarna ingår i programarbetslag tillsammans med skolans övriga lärare och har regelbundna träffar tillsammans.

Skolans elevhälsa kallad "Gymnasiehälsan" består av kurator, skolsköterska och specialpedagog och leds av en av skolans biträdande rektorer.

Skolinspektionens ingripande

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Åre kommun att vidta nedanstående åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast den 9 december 2013 redovisas för Skolinspektionen.

Trygghet och studiero

Bedömning

Åre kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom området Trygghet och studiero.

Huvudmannen ska därför

- Vidta de ytterligare åtgärder som krävs för att förhindra alla former av kränkande behandling. För att försäkra sig om att vidtagna åtgärder ger resultat ska åtgärderna följas upp och utvärderas,
- Säkerställa att var och en som verkar inom utbildningen har kunskap om och förmåga att aktivt motverka alla former av kränkande behandling,
- Se till att skollagens krav följs så att personal som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling anmäler detta till rektorn,
- Se till att skollagens krav följs så att alla fall där rektorn fått kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling löpande rapporteras till huvudmannen,
- Se till att det under medverkan av skolans elever upprättas en plan mot kränkande behandling som anger konkreta åtgärder som skolenheten och varje särskild verksamhet avser att påbörja eller genomföra under det kommande året utifrån en aktuell kartläggning samt en redogörelse för hur föregående års åtgärder har genomförts.

Motivering

Åtgärder för att förebygga och förhindra kränkande behandling

Kränkande behandling är, enligt skollagen, uppträdande som kränker barns eller elevers värdighet. Kränkningarna kan bestå av till exempel nedsättande ord, ryktesspridning, förlöjliganden eller fysiska handlingar. Kränkningarna kan även bestå av utfrysning eller hot. De kan äga rum vid enstaka tillfällen eller vara systematiska och återkommande.

Av skollagen framgår att var och en som verkar inom utbildningen ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling. Vidare framgår att huvudmannen ska se till att det inom ramen för varje särskild verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av elever. I detta arbete ingår bland annat att se till att det genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att elever utsätts för krän-

kande behandling samt att varje år upprätta en plan mot kränkande behandling.

Skolinspektionens utredning visar att det finns elever vid Åre gymnasium som inte känner sig trygga i sin studiesituation och att det förekommer kränkande behandling i olika former vid skolan. I ett av skolans egna dokument för utvärdering avseende läsåret 2011/12 daterat den 18 augusti 2012 framkommer att dokumentation från såväl skolkonferenser som gymnasiehälsans möten vittnar om att det finns elever som inte upplever sig vara helt trygga på skolan. Det framkommer även att i verksamheter som direkt och indirekt anknyter till undervisningen förekommer att "elever upplever sig vara med om avvikelser från den rätt alla har till likabehandling."

Av intervjuer med rektor, skolans personal och elever framkommer att så kallade "maktlekar" förekommer inom vissa av idrottsdisciplinerna vid Skidgymnasiet. Exempelvis låter äldre elever yngre elever utföra tjänster åt dem. Ett annat exempel är att de yngre eleverna förväntas sitta längst bak i de bussar som används för transport i samband med träningar. Vidare framgår att det förekommer så kallad "nollning" i anslutning till elevhemmet i början i av skolåret, där de nya eleverna i årskurs ett får delta i lekar som kan uppfattas som kränkande under ledning av de äldre eleverna. Detta system är en tradition som förekommit på skolan och i verksamheter i anslutning till skolan i decennier, enligt lärare och tränare. Det har förekommit att elever som motsatt sig systemet blivit utsatta för repressalier av andra elever. Av intervjuer med elever och tränare på Skidgymnasiet framgår dock att situationen på Skidgymnasiet har förbättras de senaste åren och att skolans personal blivit mera uppmärksam på elevernas beteendemönster. Skolans rektor är medveten om den problematik som råder.

I det allmänna förebyggande arbetet på skolan ingår bland annat att elevhälsan presenterar sig själv och sitt uppdrag för alla nya elever som börjar skolan. Elevhälsopersonalen uppger vid intervju att de försöker vara tillgängliga för eleverna i korridorer och cafeteria i möjligaste mån. Alla elever i årskurs ett har hälsosamtal där det finns möjlighet att ta upp frågor som rör mobbning och kränkande behandling. Elevhälsan leder värdegrundsdiskussioner bland personalen vid uppstarten av läsåret. Vidare har skolan "lära känna-dagar" och gemensamma friluftsdagar. Eleverna vid samtliga discipliner i Skidgymnasiet åker på ett gemensamt läger i början av skolåret.

Av intervju med rektorn framkommer att efter signaler om kränkande behandling vid skolan utfördes en kartläggningsenkät i juni 2012 bland eleverna. En omorganisation av skolans arbetslag utfördes utifrån resultatet av enkäten.

Skidgymnasiets tränare ingår numera i samma arbetslag som skolans övriga lärare. Detta har enligt rektorn lett till ökade kontaktytor mellan tränarna och övriga lärare på skolan. Även samarbetet mellan elevhälsoteamet och tränarna vid Skidgymnasiet har förbättrats. Rektorn beskriver även att skolan arbetat hårt för att få bort "strukturen" som finns inom vissa av disciplinerna, men att hon fått signaler om att problemen inte är helt borta ännu. Av intervju med tränarna framkommer att man jobbar med att stävja grupperingar inom Skidgymnasiet, men att det tar tid att ändra den kultur som råder.

Elevhälsan uppger att de inte har fått något uppdrag att göra analyser eller uppföljning av skolans värdegrundsarbete eller arbetet mot kränkande behandling. De upplever att skolan inte har något organiserat förebyggande arbete mot kränkande behandling. Det finns många goda idéer och det genomförs insatser men inte på ett systematiskt sätt. Även rektorn menar att det saknas en gemensam strategi för värdegrundsarbete bland eleverna och att det är upp till varje lärare att bestämma hur man vill behandla värdegrundsfrågorna i undervisningen. Rektorn menar även att skolan kan bli bättre på att ge lärarna stöd i värdegrundsarbetet.

Av intervju med elever från olika discipliner framkommer en varierande bild av hur de upplever värdegrundsarbetet och arbetet mot kränkande behandling. Någon tycker att man arbetar med frågorna hela tiden och andra anser att man gör det i mycket mindre omfattning. Några elever upplever att skolan är dålig på det förebyggande arbetet och att man från skolans sida reagerar först när något hänt.

Av elevintervjuer framkommer även att skolan i samband med en uppmärksam nollning under hösten 2012 och i samband med fall av kränkande behandling har fokuserat mer på värdegrundsfrågor och kränkande behandling. Enligt eleverna har situationen efter detta förbättrats men att den återgått till det sämre igen och att det fortfarande förekommer incidenter bland eleverna som personalen inte ser.

Av utredningen framkommer att skolan i flera fall reagerat på och vidtagit åtgärder då skolan fått kännedom om kränkningar som skett. Vidare genomför skolan ett visst främjande och förebyggande arbete mot kränkande behandling. Skolan har dock inte utvärderat sina insatser mot kränkande behandling och har inte analyserat varför och hur den speciella kultur som råder vid Skidgymnasiet vidmakthålls. Skolan saknar därmed ett samlat grepp för hur man ska komma till rätta med de specifika problem som förekommer i och i anslutning till Skidgymnasiets verksamhet. Skolinspektionens bedömning är därför att huvudmannen för Åre gymnasium inte ser till att det genomförs tillräckligt

verkningsfulla åtgärder för att förebygga och förhindra att elever utsätts för kränkande behandling.

Åre kommun ska därför säkerställa att skolan vidtar de ytterligare åtgärder som krävs för att förhindra kränkande behandling i framtiden.

Kunskap och förmåga att aktivt motverka kränkande behandling

Enligt läroplanen för gymnasieskolan ska läraren uppmärksamma och i samråd med övrig skolpersonal vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga och motverka alla former av kränkande behandling. Av förarbetena (prop 2005/06:38 sid 140) framgår det att i skolans skyldighet att förhindra och utreda kränkningar ligger en skyldighet för personalen att vara uppmärksam på den jargong och det beteendemönster som råder mellan eleverna och att se till att miljön på skolan inte inbjuder till sådana missförhållanden. Vidare framgår av skollagen att en lärare eller annan personal som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till rektorn.

Av intervjuer med elever framkommer att de uppfattar att skolans personal inte agerar på samma sätt då de upptäcker att det förekommer kränkningar bland eleverna och att de har olika toleransnivå för vilka typer av beteenden de reagerar emot. Det förekommer att tränarna och lärarna ser att det finns elever som är utanför men inte agerar för att göra något åt det. Vidare förekommer, enligt elever, kränkande behandling på skolan som inte upptäcks av skolans personal. Det framkommer även att man som elev vågar inte säga till vid dessa tillfällen eftersom man är rädd för att komma utanför gruppen.

Det är en uppfattning bland vissa av eleverna att tränarna och lärarna ytterst lägger ansvaret på eleverna att ta ansvar för hur man ska vara mot varandra. Av elevintervjuerna framkommer även att det finns ett behov av att på skolan diskutera vilka beteenden som kan uppfattas som kränkande eller inte, eftersom det kan variera från person till person.

Några av de intervjuade tränarna och lärarna menar att det kan vara svårt att uppmärksamma fall av kränkande behandling och att ju tydligare skolan är med att det råder nolltolerans mot kränkande behandling desto mer sker bakom ryggen på personalen.

I skolans likabehandlingsplan finns det instruktioner till skolans personal om att de ska rapportera fall av kränkande behandling till rektorn. Av intervjuer med skolans lärare framkommer att det finns en medvetenhet om att kränkningar ska anmälas till rektorn. Av intervju med elevhälsan framgår att deras uppfattning är att de flesta av skolans personal uppmärksammar förekomster

av kränkande behandling bland eleverna men att alla inte gör det. Deras uppfattning är även att de flesta lärare anmäler till rektorn om de ser kränkande behandling. Rektorn uppger vid tillsynsbesöket att sedan kravet på anmälningsskyldighet infördes i och med tillämpningen av den nya skollagen i juli 2011 har hon totalt fått tre anmälningar om kränkande behandling från skolans personal.

Det är Skolinspektionens bedömning att Åre gymnasium måste öka kunskapen om vad skollagens och läroplanernas skrivningar om den svenska skolans värdegrund innebär för såväl personal som elever. Skolan måste arbeta med att öka kunskapen om och förmågan att aktivt motverka alla former av kränkande behandling hos alla som verkar inom utbildningen.

Med en ökad medvetenhet om ovanstående blir det tydligare och lättare för personal att få kännedom om de fall då elever anser sig ha blivit utsatta för kränkande behandling och att kunna följa skollagens krav för anmälan av kränkande behandling till rektorn.

Åre kommun ska därför säkerställa att var och en som verkar inom utbildningen har kunskap om och förmåga att aktivt motverka alla former av kränkande behandling.

Åre kommun ska även se till att skollagens krav följs så att personal som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling anmäler detta till rektorn.

Rektors anmälningsplikt gentemot huvudmannen

Enligt skollagen är en rektor som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden.

Enligt uppgift från kommunens skolchef har Åre kommun delegerat till rektorn för Åre gymnasium att utreda omständigheterna kring eventuella kränkningar som anmälts av skolans personal och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden. Delegationen innebär att rektorn omedelbart ska meddela huvudmannen vilka beslut och åtgärder som vidtagits på delegation. Vidare ska återrapportering till Barn- och utbildningsnämnden, enligt delegationen, ske två gånger årligen. Huvudmannen gör då en sammanställning som syftar till att på en övergripande nivå se mönster som huvudmannen kan behöva åtgärda. Av intervju

med skolans rektor och kommunens skolchef framgår att skolchefen, på informell väg, regelbundet informeras om eventuella anmälningar om kränkande behandling.

Skolinspektionen har i ett tidigare beslut (dnr 2011:1248) gjort bedömningen att ett förfarande med anmälningar till huvudmannen månadsvis eller ännu mer sällan innebär att det dröjer alltför lång tid innan huvudmannen får information och kan agera. Det är huvudmannen som har det yttersta ansvaret för arbetet mot kränkningar i verksamheterna. Huvudmannen kan, om man har effektiva system, uppmärksamma och rikta resurser, som rektorn inte alltid själv förfogar över, till verksamheter där det finns problem. För att kunna ta detta ansvar behöver huvudmannen ha aktuell kännedom om de eventuella fall av kränkande behandling som förekommer i verksamheterna. Rektorn vid Åre gymnasium är skyldig att anmäla alla fall där det finns kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten till huvudmannen, oavsett om rektorn enligt rådande delegation beslutat att vidta åtgärder i ärendet.

Skolinspektionen bedömer att Åre kommun måste säkerställa att skolans rektor anmäler uppgifter om kränkande behandling till huvudmannen i enlighet med författningarnas krav.

Plan mot kränkande behandling

Enligt skollagen ska huvudmannen se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan. Enligt förordningen (2006:1083) om barns och elevers deltagande i arbetet med planer mot diskriminering och kränkande behandling ska planerna upprättas, följas upp och ses över under medverkan av eleverna vid den verksamhet för vilken planen gäller.

Skolinspektionen har tagit del av dokumentet "Likabehandlingsplan för Åre gymnasieskola, Komvux och Campus Åre". Planen tar sikte på arbetet mot diskriminering och kränkande behandling och avser verksamheterna inom gymnasiet, vuxenutbildningen och SFI. Av planen framgår att den senast reviderades i augusti 2011.

Planen har upprättats av elevhälsan tillsammans med rektorn. Eleverna har inte medverkat vid upprättandet av planen. Av intervjuer med elever framgår att planen heller inte är känd bland alla elever på skolan. Vidare saknas en

redogörelse för hur de planerade åtgärderna från föregående års plan genomförts.

Planen upprättades, som tidigare nämnts, 2011 och den kartläggning som beskrivs kommer från enkätundersökningar som genomförts flera år tidigare, 2008 och 2009. Av dessa framkommer bland annat att elever anser att vuxna agerar dåligt vid mobbning och trakasserier. I planen finns förslag till förebyggande åtgärder. Åtgärderna fokuserar på mottagandet och introduktionen av elever i årskurs ett. Där finns förslag till aktiviteter man kan utföra för att skapa en trivsamt miljö med trygga elever. Det framgår dock inte om eller hur skolan har tagit fram dessa åtgärder utifrån en föregående kartläggning. Det framgår heller inte hur skolan ska åtgärda de problem som lyfts fram i resultaten av elevenkäterna. Varken bland de främjande eller förebyggande åtgärderna nämns problemen med nollning och kamratuppfostran som enligt intervjuer med lärare och elevhälsan redan vid planens tillkomst var ett känt problem på skolan. Ej heller har de risker som kan förekomma i den speciella miljö som Skidgymnasiet utgör, med elevhem, mycket ensam tid på kvällar och helger samt ofta långa avstånd till hemorten och familjen, berörts.

Eftersom skolans plan mot kränkande behandling bland annat saknar beskrivningar av varje enskilds verksamhet specifika behov och ej heller är känd bland alla elever på skolan bedömer Skolinspektionen att planen blir ett föga effektivt verktyg i skolans värdegrundsarbete och i arbetet med att motverka kränkande behandling. Åre kommun måste därför se till att Åre gymnasium upprättar en aktuell plan mot kränkande behandling som uppfyller författningarnas krav.

Planen ska upprättas under medverkan av eleverna och göras känd bland eleverna och deras vårdnadshavare. Planen ska inte endast revideras utan upprättas årligen. De åtgärder som avses påbörjas eller genomföras under det kommande året ska utgå från en aktuell kartläggning av verksamhetens behov. Vidare ska en redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts tas in i efterföljande års plan.

Författning

1 kap. 5 § och 6 kap. 3, 6-8 och 10 §§ skollagen

2 § förordningen (2006:1083) om barns och elevers deltagande i arbetet med planer mot diskriminering och kränkande behandling

Lgy 11 2.2 Normer och värden

I ärendets slutgiltiga handläggning har deltagit utredaren Britta Seeger och avdelningsjurist Eva-Lena Ölund Brändström.

Elisabeth Ahlgren
Enhetschef

Stina Johansson
Föredragande